

PETŐCZ ANDRÁS

Együtt és egyedül

(*Jegyzet Hodossy Gyula kötete ürügyén*)

Verset írunk. Kommunikálunk. Az irodalom, az írás kommunikáció. Részei leszünk valami egésznek, azáltal, hogy olvasunk, és azáltal is, hogy írunk, vagyis, hogy reagálunk valamire.

Hodossy Gyula is ezt teszi. *Válaszol*. Visszajelez. Mondhatjuk így: üzen. Üzenetére újabb üzenet érkezik. Verseiben kapcsolódik valakihez, valamihez.

Hajlamosak vagyunk azt hinni, hogy mindezt mi találtuk ki. Az ilyen típusú kommunikációt. Hogy a századunknak ez a gesztusa, vagyis az, hogy *belekapaszkodunk* kortársaink, illetve elődeink munkáiba, ez valami nóvum. Hogy mindez „posztmodern” gesztus. Pedig korántsem az.

A műalkotás, a másikkal által létrehozott világ olyan szövedék, amit könnyedén és szívesen hasznosítunk/hasznosíthatunk, amelyhez jó kapcsolódni. Kijelöli a helyünket, kijelöli a kötődésünk azt a közeget, amiben otthonosan tudunk mozogni. Tehát nem csupán főhajtás ez. *Az is*. De több is annál. Helykeresés. És útmutató. És játék is egyben.

Kétségtelen tény, hogy ez a játék nem olyan régen kezdődött. Legfeljebb ha kétezer éve. Na, jó. Háromezer. Mindenesetre az időszámításunk előtt. Szókratész például előszeretettel hivatkozik Prótagoraszra, vagy éppen Homéroszra, miközben tanítása csupa-csupa kérdés a tanítványaihoz. Kérdez, és közben újból és újból idéz – olyan alkotókat, vagy műveket, amelyeket fontosnak érez.

Ha tovább megyünk az időben, láthatjuk, tudhatjuk, hogy Dante a főműve egyik központi alakjává Vergiliust teszi, a sok évszázaddal korábban élt eposzköltőt, ő lesz az, aki a Pokol és a Purgatórium útjain végigvezet minket, minket, olvasókat is. Az ókori klasszikusokra egyébként is divat volt hivatkozni a korai reneszánsz idején. De a hivatkozást a későbbi korokban is megtaláljuk, akár a magyar, akár a világirodalomra gondolunk. Ha a 19. századi magyar irodalmat vesszük, Kölcsey vagy Berzsenyi ezer szállal kötődik a klasszikusokhoz. A kortársak továbbgondolása, a hozzájuk való kapcsolódás szintén évszázados hagyománnyal bír, Petőfi és Arany utalásai, költői játékaik számos idézettel vagy vendégszöveggel gazdagok. Arany János a *Toldiban* – olvassuk gyakran, érdemes! – minden egyes ének ele-

jén egy-egy Ilosvai Selymes Péter idézettel indít, természetesen, hiszen Arany valójában Ilosvai munkáját dolgozta fel, azt teljesítette ki, arra támaszkodott. Ez is posztmodern gesztus volt az adott korban. És hozhatunk számos példát a világirodalomból is, ne lepődjünk meg azon, hogy a „nagy magányos” Tolsztoj az ismert regényében, a *Feltámadásban* az egyik hősével, Katyusával a vele kortárs Dosztojevszkijt és Turgenyevet olvastatja, mintegy rájuk hivatkozik.

Az irodalom tehát szövet, ami egybentart, összefűz, és mint ilyen, orientál is, vagyis teret nyit a továbbgondolásra, a *beszélgetésre*.

A vers, az irodalom, a szöveg: *beszélgetés*.

Hodossy Gyula pontosan ezt teszi. *Beszélget*. Kommunikál a megidézett szerzőkkel. Mintegy reagál az idézett szerzők munkáira. Vagyis válaszol nekik.

A Hodossy-féle kommunikáció technikája az idézet – vagyis egy-egy mottót helyez el a verse fölé, és a mottókhoz kapcsolódik. Kiemeli ezáltal az adott szerzőt a szerzők rengetegéből, egyben jelzi is, hogy az adott szerző az ő számára előd, társ, közösség. Ez a technika nagyban hasonlít a korábban megemlített klasszikus példákhoz, a fentebb már jelzett Arany is – ahogy mondtam – hasonlóan írja tovább Ilosvai Selymes XVI. századi Toldi- (Ilosvainál Tholdi-)történetét. Vagyis a megidézett szöveg, annak üzenete indítja el Hodossy Gyula versét, elsősorban tehát a tartalomra koncentrálna, a mondandóra szerzőként, amikor kiválasztja a költődését.

Lehetne más módon is. Ismerjük a magyar és világirodalom olyan aspektusát, amikor nem elsősorban a tartalom, a mondandó, az üzenet van a kapcsolódó szerző fókuszában, hanem a *forma*. Ilyen a variáció, vagy a pastiche, ezek tág teret nyitnak egy-egy szerző esetében új tartalmak felé is. A variációnak, vagy éppen a pastiche-nak zseniális mestere volt József Attila, illetve Weöres Sándor. Különösen izgalmas, amikor egy-egy pastiche vagy „utánzás” egyedi tartalmakkal gazdagodik. József Attila az 1925-ös évben, amikor Bécsben járt Kassáknál, akkor jó néhány szabadverset mutatott Kassáknak, ezek a versek persze nemcsak az avantgarde mester akkori munkáinak voltak formai utánzatai, hanem egyben a Biblia *Zsoltárok könyvéhez*, vagy éppen az Énekek éneke fejezetéhez is kapcsolódtak. József Attilára egyébként is jellemző volt, hogy mindenféle lehetőséget kipróbált, ami versforma, és mindegyikben otthonosan mozgott.

Weöres esetében a pastiche, a formai játék közismert, nem is kell ezt különösebben hangsúlyozni. Olyannyira az, hogy kitalált – a klasszicizmus jegyében – egy költőnőt, és ennek a kitalált szerzőnek a verseit írta meg az adott korszak stílusában.

Hodossy Gyula költészete mindezek figyelembe vételével értelmezhető. Az elődök példáját követve teremt meg egy olyan, önálló világot, amely – joggal mondhatjuk – csakis Hodossyé. Miközben benne van ebben a sajátos világban a féltés, a szeretet, az aggodás, az elérhetetlennek tűnő kiteljesedés igénye, aközben

sok-sok irónia, keserű humor, szarkazmus is jellemzi. „Az anyag nem vész el, csak átalakul. / A gondolat nem vész el, csak átalakul. / (Az Iródia nem vész el, csak átalakul). / Én sem veszek el, / csak nem fogsz megtalálni”, írja a *Plagizátorkodás* című versében – talán – arra utalva, hogy ha egy egész kötetet másoknak szentelünk, és minden munkánkat valaki másnak ajánljuk, akkor a tájékozatlan olvasó azt gondolhatja, hogy mi már „sehol sem vagyunk” a nagy betűtengerben. Nyugodtan elmondhatjuk, hogy a szerző, Hodossy Gyula nagyon is megtalálható, nagyon is fellelhető a sok megidézett alkotó mellett, saját helyét éppen azzal jelöli ki, hogy kiket is idéz, kik azok, akikhez kapcsolódik.

A vers, az irodalom kommunikáció, írtam ennek a kisesszének az elején. Hodossy Gyula pontosan érti, pontosan tudja, mi is a vers, mi is az irodalom. És túl azon, hogy elhelyezi önnön magát az irodalom tengerében, nem rejt véka alá érzelmeit, indulatait, képes átéléssel megmutatni olyasmit, ami valóban egyetemes módon a sajátja. Ennek szép példája a *Cicero harca a patkánnyal* című verse. A megidézés kettős, hiszen Cicero is, Heine is feltűnik a vers ürügyén, de az indulat, a személyesség csakis a szerzőé, ettől lesz erős, jó ez a munka. A szöveg narratív jellege lendületet ad, dinamikát, a zárás pedig finoman ironikus. A „patkányokról” szólva így ír Hodossy: „Ha nappal meglátsz egyet, / tudhatod, ezer is van belőlük, / lassan felzabálják a múltad, / történeteidet behurcolják a fészkeikbe, / hogy a másén, a tiedén feküdjenek”. Indulat és irónia, egyszerre.

Hodossy Gyula ezen kötete maradandó, irodalomtörténetileg is fontos dokumentum. Továbbgondolja szerzőtársai alkotásait, és ezzel fel is hívja a figyelmet a megidézett művekre.

Mondhatjuk úgy is: *kötelező olvasmány*.

(Hodossy Gyula: *Véletek egyedül*, Vámbéry Polgári Társulás, Dunaszerdahely, 2022.)